

מבוא כללי

א. תפקידו של מבקר העירייה

1. הקפדה על תפקוד נאות של עובדי הציבור, בכל ארגון המספק שירותים לציבור, היא מסימני ההיכר של חברה תקינה. ההקפדה וההשגחה על שימוש נאות בכספים, על יחס הוגן לציבור ועל נקיון כפיים, חייבים להיעשות באופן קבוע וללא ליאות.
כדי לעזור לעירייה ולהנהלתה לוודא שפעולות העירייה נעשות כדבעי, מתמנה מבקר העירייה.
עיריית כפר-סבא החליטה לפני למעלה מ-25 שנה למנות מבקר לעירייה, על מנת שיבדוק אם פעולות העירייה נעשות כדין ותוך שמירה על טוהר המידות ועקרונות היעילות והחסכון.
בשנת 1971 - תשל"א - קיבלה הכנסת חוק לתיקון פקודת העיריות, בו נקבעה חובה למנות מבקר עירייה, בערים שמספר תושביהן מעל 30,000. בשנת 1990 נקבעה בפקודת העיריות, כי החובה למנות מבקר עירייה חלה על כל העיריות. בשנת 1996 הרחיב שר הפנים, בתקנות, את חובת מינוי מבקר בכל רשות מקומית ואזורית.
2. **תפקידו של מבקר העירייה, סמכויותיו ודרכי עבודתו, נקבעו בפקודת העיריות. עיקרי החוק והסברים מובאים בהמשך. עיקרון של ההוראות בא להקנות למבקר העירייה מעמד עצמאי, על מנת להבטיח ביקורת יעילה, אפקטיבית ובלתי תלויה.**

ב. הדלפות

1. סעיף 170ג (ו) לפקודת העיריות קובע:
"לא יפרסם אדם דו"ח מן האמורים בסעיף זה, או חלק ממנו או תוכנו, לפני שחלף המועד שנקבע להגשתו למועצה, ולא יפרסם ממצא ביקורת של מבקר העירייה..."
סעיף 334א לפקודת העיריות קובע שהמפר את הוראת סעיף 170ג (ו)- דינו מאסר שנה.
לפני מספר שנים, היינו עדים לפרסומים בעיתונות שנסמכו על דו"ח הביקורת של מבקר העירייה, וזאת בטרם מתן היתר פרסום. יש לציין, כי תופעה שלילית זו של פרסום בטרם עת וללא אישור, עקב הדלפת נושאים וממצאים מתוך דו"ח הביקורת פחתה בשנים האחרונות.

2. רק ממצאי ביקורת, שעברו תהליך בדיקה ממצה, תוך הצגתם בפני האנשים הנוגעים לנושא וקבלת התייחסותם - ורק לאחר שממצאים אלו נבחנו ביסודיות על רקע מערכת שלמה של נתונים - ורק לאחר שנוספו הסברים והערות הביקורת, ראוי לדו"ח הביקורת שיפורסם. כל פרסום אחר, עלול לכלול עובדות לא מדוייקות או חלקיות ועקב כך עלול להיגרם עוול לעובדי עירייה או לאנשים הקשורים עימה בקשרי עבודה.

ג. מועד קיום הביקורת

אחת השאלות המרכזיות בהן מתחבטת הביקורת היא השאלה בדבר מועד עריכת הבדיקות.

על מנת לערוך ביקורת יעילה ומועילה, מאמין מבקר העירייה, כי על הביקורת לקרב את בדיקותיה למועד העשייה, ככל האפשר.

ברוח זו פעלה הביקורת בחלק מהנושאים שנבדקו.

ישנם מצבים בהם בודקת הביקורת פעולה מתמשכת. במקרים כאלה, אם מתגלים לביקורת פגמים בביצוע הפעולה, היא מתריעה על הפגמים במועד סמוך לגילויים על מנת לתקנם ואינה ממתינה עד לסיום תהליך הבדיקה כולו. כך פעלה הביקורת גם השנה במספר נושאים.

ד. תוכניות עבודה

1. אחד המאפיינים של תכנון עבודת הביקורת הוא הקושי לקבוע בדייקנות את היקף העבודה, לאור האפשרות שבמהלך ביקורת בנושא מסויים יתברר כי יש להמשיך ולהעמיק כדי להגיע לשורש הפגם ולגלות אותו במלוא היקפו, במגמה להשיב על השאלות הבאות:

(א) מהו היקף הליקוי על כל שלוחותיו ושורשיו.

(ב) מה הסיבה שגרמה להיווצרות הפגם, ומי נושא באחריות לכך.

(ג) האם יש בעירייה פונקציות דומות או זהות, גם בהן עלול להימצא הליקוי שנתגלה.

(ד) מה האפשרויות של העירייה לתבוע ולקבל פיצוי על הנזקים שנגרמו לה כתוצאה מפגיעה בזכויותיה.

2. גם השנה, כבעבר, פעלה הביקורת על פי מספר עקרונות:

- (א) הקפדה מקסימלית על דיוקם של הממצאים והעובדות.
 הקפדה זו נעשית על ידי ליבון העובדות עם היחידות המבוקרות
 ובדיקות חוזרות ונשנות של כל פרט ופרט.
- (ב) העדפת ביקורת אופקית רחבה בפונקציה מסויימת על מנת שהתמונה
 המצטיירת מן הממצאים תיתן מבט כולל, רחב יריעה ורב ממדים על
 המבנה הניהולי ותאפשר, במידת הצורך, התייחסות כוללת.
- (ג) גיבוש המלצות, בתהליך של דיון משותף, בין הביקורת לבין
 היחידה המבוקרת, בשיתוף פעולה עם כל הגורמים בעירייה שיש
 להם נגיעה לנושא שהועלה לדיון.

3. תוכנית עבודת מבקר העירייה נקבעת על פי שיקול דעת המבקר מתוך
 לימוד המערכת בה הוא פועל. חלק מהנושאים נקבעו על פי פניות
 ראש העיר וחברי מועצת העירייה.

**הביקורת תמשיך להיענות לכל דרישה של ראש העירייה לבדוק כל
 עניין וכן תשקול בכובד ראש ובחיוב כל המלצה של ועדת הביקורת
 לבדוק עניין פלוני - וכך ננהג בכל פנייה של מועצת העירייה,
 של חבריה ושל מנכ"ל העירייה.**

ה. תקציב מבקר העירייה והמערך המקצועי

1. חלקו היחסי של תקציב מבקר העירייה בתקציב העירוני לשנת 2000
 ירד בשיעור של כ-32% לעומת שנת 1993, להלן פירוט התפתחות
 תקציב לשכת מבקר העירייה, כולל תקציב נציג תלונות הציבור,
 בארבע השנים האחרונות (לפי הנתונים בספרי התקציב):

התקציב השנתי			
של לשכת המבקר		של העירייה	
באחוזים מתקציב העירייה	באלפי ש"ח	(רגיל) באלפי ש"ח	
0.29%	296.0	-102,140	1993
0.24%	300.0	-126,700	1994
0.19%	309.1	-164,500	1995
0.20%	421.0	-207,029	1996
0.19%	473.1	-245,180	1997
0.20%	532.3	-272,938	1998
0.17%	479.4	-284,200	1999
0.22%	689.9	-303,000	2000

עד שנת 1998 לא נוספו כל אמצעים נוספים ללשכת מבקר העירייה
 וחלקו היחסי של תקציב מבקר העירייה מכלל תקציב העירייה כמעט
 ולא השתנה, אך מסתמנת מגמת ירידה.

עד שנת 1998 לא חלה כל עלייה, אלא ירידה בתקציב המבקר מצב הגורם לכך, שבאמצעים העומדים לרשות מבקר העירייה, לא ניתן להבטיח ביקורת נאותה בעיריית כפר-סבא ובוודאי שלא ניתן למלא את מטלות הביקורת כפי שהן מפורטות בפקודת העיריות.

מבקר העירייה פעל לבד, למעט עזרה זמנית ומינימלית ועזרה בהתנדבות שניתנת לו למספר מאוד מצומצם של שעות שבועיות.

כמו כן, מסתייעת הביקורת, אף זאת במידה מאוד מצומצמת במבקרים חיצוניים, להכנת דו"חות ביקורת בתחומים מיוחדים. בשנים האחרונות, קיצצה הגזברות את סעיף ההוצאות למבקרים חיצוניים והעמידה אותו על סך כ 7,000. ש"ח בלבד, לשנה ולכן הביקורת נשארה גם ללא כלי עזר חשוב זה.

2. המסקנה מהנתונים דלעיל מאשרת ומחזקת את הקביעה שתקן העובדים והאמצעים הכספיים שעמדו לרשות מבקר העירייה, נכון לשנת 1998, היו מצומצמים ביותר ולא ועמדו ביחס נאות ומספיק למספר עובדי העירייה, למטלות הרבות המתבצעות על ידי העירייה ולהיקף התקציב השוטף השנתי. בנוסף, יש לציין כי המטלות המוטלות על מבקר העירייה על-פי פקודת העיריות לא יכלו להתבצע באמצעים כה מצומצמים.

לא זאת, אף זאת: כדי להשלים את התמונה יש לזכור שמבקר העירייה משמש גם כנציב תלונות הציבור וכי בנוסף ליחידות העירייה, נתונים לסמכות הביקורת של מבקר העירייה, כאמור לעיל, שורה שלמה של גופים עירוניים מבוקרים ועשרות רבות של עובדים - אשר תקציביהם מסתכמים בעשרות מיליוני ש"ח לשנה.

3. שינוי משמעותי יחול לגבי שנת 1999 ואינו מצא ביטוי בתקציב 1999. החל מ - 1.1.99 נוסף ללשכת מבקר העירייה תקן של מרכז ביקורת ומאפריל 1999 נוסף תקן של עוזר ביקורת על ידי העברת עובד עירייה מיחידה אחרת אל לשכת מבקר העירייה. כולנו תקווה כי תוספת משמעותית זו של שני עובדי ביקורת תסייע לעבודת הביקורת ולטיפול בתלונות הציבור. יחד עם זאת, יש לציין שלמרות שתקן עובדי לשכת מבקר העירייה עודכן לשלושה עובדים, התקציב מהווה כ - 0.22% מסה"כ תקציב העירייה.

1. סיכום

מבקר העירייה מודה למנהלי האגפים והיחידות ולשאר עובדי העירייה שסייעו לו בעבודתו.

הביקורת מבקשת לציין את שיתוף הפעולה שזכתה לו מצד מנכ"ל העירייה, גזבר העירייה ועוזריו, היועצות המשפטיות, מהנדס הרשות ולכל שאר מנהלי האגפים, המחלקות והמדורים. שיתוף פעולה זה הניב תוצאות חיוביות רבות, במיוחד בשיפור השירות לתושבים.

נספח

עיקרי הוראות החוק

על-פיהם פועל מבקר העירייה

1. מינוי מבקר העירייה

סעיף 167 לפקודת העיריות מחייב מינוי מבקר לעירייה:

"(ב) המועצה, בהחלטה ברוב חבריה, תמנה לעירייה מבקר במשרה מלאה; היה מספר התושבים פחות מ- 30,000 רשאי שר הפנים לאשר שמבקר העירייה יכהן במשרה חלקית שלא תפחת ממחצית המשרה, בתנאי שהשלמת משרתו לא תהיה אלא בעבודת ביקורת ברשות מקומית אחרת, ואף זאת באישור שר הפנים."

הוראה זו נתגבשה, במתכונתה הנוכחית בתיקון מס' 39 לפקודת העיריות מיום 15.2.90, הקובע שכל עירייה תמנה מבקר עירייה במשרה מלאה.

2. תפקידי המבקר

סעיף 170א ס"ק (א) לפקודת העיריות, מגדיר את תפקידי המבקר כדלקמן:

"(א) ואלה תפקידי המבקר:

(1) לבדוק אם פעולות העירייה, לרבות פעולות לפי חוק התכנון והבניה, תשכ"ה-1965, נעשו כדין, בידי המוסמך לעשותם, תוך שמירת טוהר המידות ועקרונות היעילות והחסכון;

(2) לבדוק את פעולות עובדי העירייה;

(3) לבדוק אם סדרי הבוחן והוראות הנהל הנהוגים בעירייה מבטיחים קיום הוראות כל דין, טוהר המידות ועקרונות היעילות והחסכון;

(4) לבקר את הנהלת חשבונות העירייה ולבדוק אם דרכי החזקת כספי העירייה ושמירת רכושה והחזקתו מניחות את הדעת;"

3. גופים עירוניים מבוקרים

סעיף 170א ס"ק (ב) לפקודת העיריות, מגדיר את הגופים העירוניים המבוקרים כדלקמן:

"(ב) הביקורת לפי סעיף קטן (א) תיעשה גם לגבי המועצה הדתית שבתחום העירייה וכן לגבי כל תאגיד, מפעל, מוסד, קרן או גוף אשר העירייה משתתפת בתקציבם כדי יותר מעשירית לגבי אותה שנת תקציב או משתתפת במינוי הנהלתם. למי שעומד לביקורת לפי סעיף קטן זה ייקרא להלן "גוף עירוני מבוקר";

על פי הוראה זו, גוף מוגדר כ"גוף עירוני מבוקר" אם מתקיים בו לפחות אחד משני התנאים שלהלן:

- העירייה משתתפת בתקציבו ביותר מעשירית תקציבו השנתי.
- העירייה משתתפת במינוי הנהלתו.

4. תוכניות עבודה

סעיף 170א ס"ק (ג) לפקודת העיריות, מתייחס לקביעת תוכנית העבודה של המבקר כדלקמן:

"(ג) בכפוף לאמור בסעיף קטן (א), יקבע המבקר את תכנית עבודתו השנתית, את נושאי הביקורת בתקופה פלונית ואת היקף הביקורת -

- (1) על פי שיקול דעתו של המבקר ;
- (2) על פי דרישת ראש העירייה לבקר עניין פלוני ;
- (3) ככל האפשר בהתאם להמלצות הועדה לענייני ביקורת."

הוראה זו, הדנה בדרכי קביעת תוכנית עבודת המבקר, מבוססת על העיקרון של עצמאות המבקר ואי-תלותו בבואו לבקר נושא שהוא החליט לבדוק.

5. דרכי עבודת המבקר

עצמאותו של מבקר העירייה בקביעת דרכי עבודתו נקבעה בפקודת העיריות בשלושה מישורים:

א. קביעת דרכי העבודה

סעיף 170א ס"ק (ד) לפקודת העיריות קובע כדלקמן:

"המבקר יקבע על פי שיקול דעתו את הדרכים לבצוע ביקורתו."

ב. הכנת התקציב והתקן

בסעיף 170א ס"ק (ה) (ו) לפקודת העיריות, נקבע:

"(ה) מבקר העירייה יכין ויגיש לראש העירייה מדי שנה הצעת תקציב שנתי ללשכתו, לרבות הצעת תקן, במסגרת הכנת התקציב לפי הפקודה.

(ו) ועדת הכספים והמועצה ידונו בהצעות התקציב והתקן של לשכת מבקר העירייה, כפי שהגיש אותן מבקר העירייה, במסגרת דיוניהן בהצעת התקציב השנתי."

הוראות אלו שונות מההוראות החלות על שאר יחידות העירייה.

בנוסף פירסם מנכ"ל משרד הפנים בהוראה מס' 12/98 מיום 16.12.98 את ההנחיות הבאות:

"סעיף 170 א' לפקודת העיריות דן בתפקידי, סמכויותיו וקביעת התקן והתקציב של יחידת מבקר הרשות.
סעיף 170 א' (ה) קובע - "מבקר העירייה יכין ויגיש לראש העירייה מדי שנה הצעת תקציב שנתי ללשכתו, לרבות הצעת תקן, במסגרת הכנת התקציב לפי הפקודה".
עיריות שמספר אוכלוסייתן הינו מעל ל- 50,000 נדרשות לתקן משרה חדשה של מרכז בקורת בנוסף למבקר הרשות ומזכירת היחידה.

תיקצוב המשרה יהיה בכפוף לסעיף 170א (ו) בו נקבע "ועדת הכספים והמועצה ידונו בהצעות התקציב והתקן של לשכת מבקר העירייה, כפי שהגיש אותן מבקר העירייה, במסגרת דיוניהן בהצעת התקציב השנתי".

ג. מינוי עובדי לשכת מבקר העירייה וכפיפותם

בסעיף 170 ס"ק (ה)-(ז) לפקודת העיריות, נאמר:

"(ה) ראש העירייה בהסכמת מבקר העירייה ימנה עובדים ללשכת מבקר העירייה בהתאם לתקנים שיקבע שר הפנים בתקנות ועל-פי האמור בהוראות סעיפים קטנים (א) עד (ד).

(ו) עובדי לשכת מבקר העירייה דינם כשאר עובדי העירייה, ואולם הם יקבלו הוראות מקצועיות ממבקר העירייה בלבד.

(ז) לא יופסק שירותו של עובד אצל מבקר העירייה, שלא בהסכמתו של מבקר העירייה, אלא בכפוף להוראות סעיף 171א (1)."

העולה במקובץ מהוראות אלו הוא:

קביעת דרכי העבודה היא בסמכותו הבלעדית של מבקר העירייה.
קביעת תוכנית העבודה תיעשה על פי שיקול דעת המבקר.
לראש העירייה ישנה הסמכות לדרוש מן המבקר לבקר עניין פלוני,
ולועדת הביקורת ישנה הסמכות להמליץ בפני המבקר בקשר לתוכנית
העבודה.

6. הסמכויות לביצוע התפקיד

א. בסעיף 170ב ס"ק (א)-(ב) לפקודת העיריות, נקבע כדלקמן:

המצאת מסמכים ומסירת מידע.

"(א) ראש העירייה וסגניו, חברי המועצה, עובדי העירייה, ראש
המועצה הדתית וסגניו, חברי המועצה הדתית, עובדי המועצה
הדתית וחברים ועובדים של כל גוף עירוני מבוקר, ימציאו
למבקר העירייה, על פי דרישתו, כל מסמך שברשותם אשר לדעת
מבקר העירייה דרוש לצרכי הביקורת ויתנו למבקר העירייה כל
מידע או הסבר שיבקש.

(ב) למבקר העירייה או עובד שהוא הסמיך לכך תהיה גישה לצורך
ביצוע תפקידו, לכל מאגר מידע - רגיל או ממוחשב, לכל בסיס
נתונים ולכל תוכנת עיבוד נתונים אוטומטי של העירייה או של
המשרתים את העירייה או של גוף עירוני מבוקר."

הוראה זו מחייבת את כל עובדי העירייה ואת כל עובדי הגופים
העירוניים המבוקרים, להמציא למבקר העירייה את כל המסמכים
והמידע שבידיהם.

ב. סעיף 170ב ס"ק (ה) קובע כדלקמן:

"(ה) לצורך ביצוע תפקידו יוזמן מבקר העירייה ויהיה רשאי להיות
נוכח בכל ישיבה של מועצת העירייה או כל ועדה מועדותיה או
כל ועדה מועדותיו של גוף עירוני מבוקר; בישיבה שאינה
סגורה רשאי הוא להיות נוכח אף על ידי עובד מעובדיו."

יש לשים לב כי ההוראה קובעת חובה להזמין את המבקר לישיבות, אך אין
חובה על המבקר להשתתף בכל הישיבות אליהן הוא מוזמן.

מילות המפתח להבנת "החובה להזמין" ו"הזכות להיות נוכח" הן המילים
"לצורך ביצוע תפקידו" כלומר, נוכחותו של המבקר היא לצורך ביצוע
תפקידו (ולא לצורך ביצוע תפקיד הועדה שבישיבתה הוא נוכח).

לביקורת התברר כי קיימת אי הבנה וישנם אנשים הסבורים שנוכחותו של מבקר העירייה בישיבות היא על מנת להשגיח שפעולת הועדה תיעשה כהלכה ואם השתתף בישיבה ולא אמר דבר ולא התריע על פגמים, משמע שהדבר אושר על ידיו.

אין לך טעות גדולה מזו.

מטרת נוכחותו של מבקר העירייה, או נציגו, בישיבות המועצה או ועדה מועדונית היא למטרת הביקורת; יעילות הביקורת מותנית בידיעה מעמיקה ועדכנית, ככל האפשר, של פעולות העירייה על כל ענפיה המרובים. חלק חשוב מאד מכלל פעולות אלו, כלומר - קביעת מדיניות, קבלת החלטות חשובות והקצאת משאבים - מתבצע בישיבת מועצת העירייה, בהנהלתה ובוועדות. מבקר העירייה ונציגיו משתתפים בישיבות אלו כדי להיות מעודכנים ולעמוד מקרוב על פעולת העירייה.

7. מינוי ועדת הביקורת

סעיף 149 ג ס"ק (א)-(ג) לפקודת העיריות, קובע כדלקמן:
"149ג. ועדה לענייני ביקורת.

(א) המועצה תבחר מבין חבריה ועדה לענייני ביקורת שתפקידה לדון בכל דו"ח של מבקר המדינה ושל נציב תלונות הציבור על הביקורת בעירייה, בכל דו"ח של משרד הפנים על העירייה ובכל דו"ח של מבקר העירייה, ולעקוב אחרי תיקון הליקויים שהעלתה הביקורת, והיא רשאית לדון בכל דו"ח ביקורת אחר על העירייה שהוגש לפי דין; הועדה תגיש למועצה את סיכומיה והצעותיה.

(ב) מספר חברי הועדה לא יעלה על שבעה; הרכב הועדה יהיה תואם, ככל שניתן, את ההרכב הסייעתי של המועצה; ראש העירייה וסגניו לא יהיו חברים בוועדה לענייני ביקורת.

(ג) (1) יושב ראש הועדה לענייני ביקורת יהיה מהאופוזיציה ולא יכהן כדירקטור בהנהלת גוף עירוני מבוקר; לעניין סעיף זה יראו את יושב ראש הועדה לענייני ביקורת כשייך לאופוזיציה אם התקיימו בסיעתו, בין היתר, לפחות כל אלה:

(א) סיעתו שונה מסיעתו של ראש העירייה;

(ב) לסיעתו אין ייצוג בוועדת ההנהלה;

(ג) מסיעתו לא מונו סגנים לראש העירייה;

(ד) סיעתו אינה קשורה בהסכם המתייחס לכהונת ראש העירייה או לניהול העירייה.

(2) היו הסיעות כולן מיוצגות בוועדת ההנהלה או ישנה במועצה סיעה אחת בלבד, יהיה יושב ראש הועדה לענייני ביקורת מי שהתקיימו בו לפחות כל אלה:

(א) הוא אינו חבר בוועדת ההנהלה;

(ב) הוא אינו מכהן כיושב ראש ועדת הכספים או המכרזים;

(ג) הוא אינו מכהן כדירקטור בגוף עירוני מבוקר.

העולה במקובץ מהוראות סעיף זה הוא שתפקיד הועדה לדון בכל אחד מן הדו"חות שפורטו לעיל, לעקוב אחר תיקון הליקויים שהועלו בביקורת ולהגיש למועצת העירייה את סיכומיה והצעותיה. (ראה להלן סעיף 9 - דיווח).

לועדה אין סמכות להתערב בדרכי עבודתו של המבקר או בקביעת תוכניות העבודה, למעט הסמכות להמליץ על נושא לביקורת (כאמור בסעיף 4 לעיל).

8. שמירה על סודיות

1. חלק מדרכי העבודה של המבקר מחייב העברת מידע על ממצאי הביקורת.

בעניין זה חלים על המבקר וחבר עובדיו כללים, חלקם הוראות חוק וחלקם כללים מקצועיים כפי שיפורטו להלן:

(1) בסעיף 170ב ס"ק (ג) (ד) לפקודת העיריות, נקבע:

"(ג) לגבי מידע החסוי על פי דין, יחולו על מבקר העירייה ועל עובדים מטעמו המגבלות הקבועות בחוק או לפיו לגבי המורשים לטפל באותו מידע.

(ד) עובדו של מבקר העירייה שאינו עובד העירייה, יחולו עליו, לעניין עבודתו האמורה, כל איסור והגבלה החלים על עובד הציבור שהוא עובד מבקר העירייה."

סעיף 170ג ס"ק (ו) לפקודת העיריות, קובע:

(ו) לא יפרסם אדם דו"ח מן האמורים בסעיף זה או חלק ממנו או תכנו, לפני שחלף המועד שנקבע להגשתו למועצה, ולא יפרסם ממצא ביקורת של מבקר העירייה, ואולם מבקר העירייה או ראש העירייה רשאי, באישור הועדה, להתיר פרסום כאמור."

הוראות אלו מטילות חובת שמירת סודיות על עובדי הביקורת. וכן, אוסרים הם על כל אדם, פרסום של ממצאי ביקורת, שלא בהתאם לחוק.

2. לעניין שמירת הסודיות: יש להבחין היטב בין פרסום לציבור, שלגביו ישנן הוראות ברורות בחוק כיצד לנהוג, לבין העברת מידע מהמבקר לאנשים בתוך העירייה לרבות חברי המועצה, שהעובדות שנתבררו לביקורת הן רלוונטיות לעבודתם.

מניסיון שלמדנו בעניין זה, עולה כי אחת הדרכים היותר מועילות לעבודת הביקורת, בתפקידה כמי שמסייע לעירייה לפעול כדין תוך שמירת טוהר המידות ועקרונות היעילות והחסכון, היא להעביר לידיעת כל הנוגעים בדבר, את מלוא ממצאי הביקורת, כדי שיהוו בסיס להתייחסות ולתיקון הליקויים.

מדיניות הביקורת היא, אפוא, להעביר לעובדי העירייה - וכן לחברי המועצה, בנושאים בהם הם ממלאים פונקציה אדמיניסטרטיבית על פי דין - את המידע שהוברר לביקורת והוא רלוונטי לעבודתם. העובדים וחברי המועצה מחוייבים בשמירת סודיות הממצאים.

3. כללים מקצועיים של עבודת הביקורת קובעים כי כל מידע שעלה במהלך הבדיקה, יש לבררו ולאמתו תחילה אך ורק עם עובדי הגוף העירוני המבוקר הנוגעים בדבר ולא עם אף אחד אחר, על מנת שאלו יוכלו להתייחס לממצאים, להצביע על טעות בהם או להסבירם.

כל זאת, על מנת להבטיח שלא תיגרס, חלילה, תקלה במהלך הביקורת ועובדה מוטעית או בלתי מדוייקת תפורסם אפילו כטיוטא.

9. דיווח

סעיף 170ג ס"ק (א)-(ה) לפקודת העיריות קובעים את מועדי הגשת דו"ח הביקורת והטיפול בו.

"170ג. דו"ח המבקר.

(א) המבקר יגיש לראש העירייה אחת לשנה דו"ח על ממצאי הביקורת שערך; בעת הגשת הדו"ח כאמור ימציא המבקר העתק ממנו לועדה לענייני ביקורת.

(ב) בנוסף לאמור בסעיף קטן (א) רשאי המבקר להגיש לראש העירייה ולועדה לענייני ביקורת דו"ח על ממצאי ביקורת שערך בכל עת שייראה לו או כאשר ראש העירייה או הועדה לענייני ביקורת דרשו ממנו לעשות כן.

(ג) תוך שלושה חודשים מיום קבלת דו"ח המבקר יגיש ראש העירייה לועדה לענייני ביקורת את הערותיו על הדו"ח וימציא לכל חברי המועצה העתק מהדו"ח בצירוף הערותיו.

(ד) הועדה לענייני ביקורת תדון בדו"ח המבקר ובהערות ראש העירייה עליו ותגיש למועצה לאישור את סיכומיה והצעותיה תוך חודשיים מיום שנמסרו לה הערות ראש העירייה כאמור בסעיף קטן (ג). בטרם תשלים הועדה את סיכומיה והצעותיה רשאית

היא, אם ראתה צורך בכך, לזמן לדיוניה נושאי משרה של העירייה או של גוף עירוני מבוקר כדי לאפשר להם להגיב על הדו"ח.

(ה) תוך חודשיים מן היום שהגישה הועדה את סיכומיה והצעותיה תקיים המועצה דיון מיוחד בהם ותחליט בדבר אישורם."

העיקרון הנמצא בבסיס ההוראות שפורטו לעיל, הוא עיקרון הפומביות, כך שבסוף תהליך הדיווח מובא הדו"ח לידיעת הציבור על ידי הנחתו על שולחן מועצת העירייה והדיון הפומבי בו. כאן גם עולה אחת מבעיות היסוד המובנות (אינהרנטיות) בעבודת ביקורת העירייה, איתן צריך להתמודד מבקר העירייה המבקש לשמור על יעילותה של הביקורת ויחד עם זה גם על אמינותו.

10. פיטורין

בסעיף 171 ס"ק (ב)-(ד) לפקודת העיריות, נקבע כדלקמן:

"(ב) לא יפוטר מבקר העירייה או היועץ המשפטי לעירייה שהוא עובדה, אלא באישור המועצה ברוב של שני שלישים מחבריה, לאחר שניתנה הודעה כדין לכל חברי המועצה שדבר הפיטורים יידון באותה ישיבה.

(ג) לא תתקבל במועצה החלטה לפיטוריו של מבקר העירייה או היועץ המשפטי לעירייה אלא לאחר שניתנה להם זכות לשאת לפני המועצה את דברם בעניין הפיטורים.

(ד) הוראות סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) יחולו, בשינויים המחייבים, גם על השעיית מבקר העירייה או היועץ המשפטי לעירייה."

בתיקון משנת 1990 לחוק מבקר המדינה תשי"ח1958 - (נ"מ) בסעיף 45א (2), נקבע:

"(2) תלונה של עובד, שהוא מבקר פנימי בגוף כאמור בסעיף 36 (1) או (2), על העברתו מתפקידו או על מעשה החורג מהוראות חוק, תקנות, תקנון שירות המדינה, הסכם קיבוצי, או מהסדרים כלליים שנקבעו מטעם נציב שירות המדינה, או מהסדרים כלליים דומים, הפוגע במישרין במתלונן עצמו או המונע ממנו במישרין טובת הנאה, שעשה מי שממונה עליו בתגובה על פעולותיו במילוי תפקידו כמבקר פנימי - תבורר לפי הוראות פרק זה, בכפוף לסעיפים 45ג עד 45ה'."

משמעות הוראה זו, היא שלמבקר המדינה ישנה סמכות לבחון החלטה על פיטורין של מבקר העירייה, אם התקבל החלטה כזאת, והוא רשאי לתת כל צו שימצא לנכון ולצודק, לרבות הסמכות לצוות על ביטול הפיטורים (סעיף 45 ג).

11. מעקב אחר תיקון הליקויים

על פי סעיף 149 ג' לפקודת העיריות וכאמור בסעיף 7 לעיל, בין תפקידיה של הועדה לענייני ביקורת של מועצת העירייה גם "לעקוב אחרי תיקון הליקויים שהעלתה הביקורת".

מועצת עיריית כפר סבא החליטה להטיל על סגנית ומ"מ ראש העיר, בין שאר התפקידים, גם את המעקב אחר ביצוע המלצות ותיקון הליקויים שבדו"חות הביקורת הן של מבקר המדינה, הן של רו"ח מטעם משרד הפנים והן של מבקר העירייה.

סגנית ומ"מ ראש העיר עקבה במהלך השנה אחר תיקון הליקויים עליהם הצביע מבקר העירייה והיתה בקשר מתמיד עם כל יחידות העירייה על מנת להביא ליישום המלצות הביקורת של מבקר העירייה.

הטיפול שנעשה על ידי סגנית ומ"מ ראש העיר תרם להקמת מערכת נוספת ויעילה של מעקב אחר תיקון הליקויים ויישום המלצות הביקורת, דבר המצביע על חשיבותה של הביקורת, על סוגיה השונים, בעיני הנהלת העירייה.